Od połowy XVIII w. w środowiskach staroobrzędowców-bezpopowców była prowadzona polemika, która dotyczyła możliwości udzielania ślubów przez nastawników, czyli osób świeckich stojących na czele wspólnot. Osoby pozostające w faktycznym związku małżeńskim nie miały prawa do uczestniczenia w nabożeństwach i do spowiedzi, nie uzyskiwały rozgrzeszenia i tym samym były wykluczane ze wspólnot. Dzieci zrodzone z takich związków pozostawały poza prawem.

Około roku 1856, na skutek obserwacji życia mieszkańców Wojnowa i okolicznych wsi zamieszkałych przez staroobrzędowców, ojciec Paweł Pruski doszedł do wniosku, że nakaz życia w czystości głoszony przez ideologów fiedosiejewskich nie jest przestrzegany, a poglądy fiedosiejewców o niedopuszczalności współżycia płciowego (także w małżeństwie) nie mają podstaw w chrześcijaństwie. Przeor wojnowskiego klasztoru skompletował wówczas i wydał po raz pierwszy drukiem teksty liderów ruchu społecznego, rozpowszechniane wcześniej w postaci rękopisów. W zbiorze opracowań *O ślubach* (*Zbiór utworów o ślubach różnych świętobliwych mężów*), powołując się na Biblię i teksty Świętych Ojców Kościoła, Paweł Pruski bronił sakramentalnej istoty małżeństwa. Za Pawła Pruskiego pozwolono małżonkom uczestniczyć we wspólnej modlitwie i dopuszczono ich do spowiedzi.

Polemika o ślubach wśród starowierców trwała około dwustu lat i doprowadziła do podziałów wewnątrz ruchu staroobrzędowego, aż ostatecznie spory staroobrzędowców zaczęły ugasać na początku XX wieku.

Źródłem informacji zawartych w rozprawie był tekst zbioru rozpraw *O ślubach*, składający się z zebranych przez o. Pawła fragmentów tekstów różnych autorytatywnych autorów, zawierających rozważania na temat małżeństwa. Celem pracy była analiza aksjologiczna środków wartościujących użytych w wyekscerpowanych fragmentach tekstów dotyczących istoty ślubów oraz tradycji istniejących w staroobrzędowych wspólnotach.

Analiza wartości, zawartych w traktacie o. Pawła pozwoliła na zapoznanie się z argumentami, za pomocą których duchowny przekonywał staroobrzędowców do akceptacji instytucji małżeństwa od momentu rozpoczęcia przez niego życia duchowego aż do samej śmierci.

Rozprawa *Małżeństwo w systemie wartości mazurskich staroobrzędowców* składa się z trzech rozdziałów.

W pierwszym rozdziale została omówiona historia badań dziejów staroobrzędowców na Mazurach i opracowań naukowych skupiających się na polemice o sakramencie małżeństwa, a także podstawowe pojęcia i zagadnienia teoretyczne stosowane w rozprawie.

W drugim rozdziale została przedstawiona historia polemiki o ślubach wśród staroobrzędowców oraz kanoniczne podstawy i możliwości zawierania ślubów od czasów wczesnego chrześcijaństwa. Ponadto drugi rozdział składa się z krótkiego opisu dziejów mazurskiej wspólnoty starowierców, biografii i opisu działalności publicystyczno-wydawniczej o. Pawła Pruskiego, a także jego wpływu na kształtowanie się jednego z głównych ośrodków ideologicznych fiedosiejewców — klasztoru bezpopowców w Wojnowie.

W trzecim rozdziale została przeprowadzona integralna analiza tekstologiczno-aksjologiczna zbioru utworów *O ślubach*.

Do pracy został załączony indeks imion i źródeł traktatu, streszczenie oraz bibliografia.

Analiza tekstologiczno-aksjologiczna traktatu o. Pawła miała charakter integralny: opisano sytuację komunikacyjną, opartą na treści utworu i jego kontekście historycznym oraz intencję jego przekazu i charakter stylowo-gatunkowy. W rozprawie przeanalizowałam także strukturę i źródła traktatu oraz słownictwo.

Z przeprowadzonej analizy tekstu traktatu o ślubach o. Pawła Pruskiego wynika, że stanowi on pewnego rodzaju zbiór wzorców i antywzorców postępowania oraz kodeks moralny, bowiem zawarte w nim argumenty, użyte przez o. Pawła, definiują dobro i zło.